

др Владимир ЧОЛОВИЋ
виши научни сарадник, Институт за упоредно право, Београд

ОДГОВОРНОСТ ФИЛИЈАЛА СТРАНИХ ОСИГУРАВАЈУЋИХ ДРУШТАВА

Резиме

У изменама Закона о осигурању Републике Србије предвиђено је да ће странана осигуравајућа друштва моћи да обављају делатности осигурања преко ојранана на територији наше земље. Та одредба ће се примењивати након године од уступања наше земље Свеској провинској организацији. Исто тако, Закон о обавезном осигурању у саобраћају Републике Србије, такође, предвиђа да ће ојранци страних осигуравајућих друштава моћи да врше ову делатност на територији Србије, али ће то исто моћи да чине странана осигуравајућа друштва, директно, преко именованих представника у нашој држави. Земље у суседству на дејалнији начин уређују ову материју, предвиђајући и одговорност ојранана (филијала) страних осигуравајућих друштава, што наше законодавство не чини. Са друге стране, право Европске уније у области осигурања садржи посебна правила за стајус страних осигуравајућих друштава у земљама чланицама ове организације. Право ЕУ разликује странана осигуравајућа друштва из земаља чланица од страних осигуравајућих друштава из осталих земаља. Странано осигуравајуће друштво из земље чланице ЕУ може вршити делатности осигурања или директно или преко филијале.

Кључне речи: осигуравајуће друштво, ојранан, обавезно осигурање, одговорност, Европска унија, директиве.

Једно од важнијих питања у области осигурања односи се на могућност да филијале, пословнице или огранци страних осигуравајућих друштава обављају ове послове на територији наше земље. До измена Закона о осигурању Републике Србије (даље: ЗОС)¹ из 2007. године, страна осигуравајуће друштво није могло да обавља делатност осигурања на територији наше земље преко филијала, пословница или огранака. То не може ни данас, обзиром да се наведена измена ЗОС, која се тиче наведене могућности, односи на период након приступања Републике Србије Светској трговинској организацији, тј. након истека 5 година од дана приступања тој организацији. Осим ЗОС, одредбу о наведеној могућности садржи и Закон о обавезном осигурању у саобраћају Републике Србије (даље: ЗОБОС)² који одређује да ће се пословима осигурања аутоодговорности моћи бавити огранак осигуравајућег друштва из државе чланице Европске уније, као и из друге стране земље. Обзиром да се наведена одредба ЗОБОС позива на примену ЗОС, то значи да ће наведено важити након истека 5 година од дана приступања наше земље поменутој Светској трговинској организацији. Наведене одредбе не би представљале ништа чудно у нашем законодавству, да се на целисходан и потпун начин регулисало ово питање. Ни ЗОС, као ни ЗОБОС не регулишу детаљније ову могућност, тако да се постављају разна питања, која се не тичу само статуса огранка, односно, филијале страног осигуравајућег друштва, већ и начина на који ће овај статусни облик обављати ове послове, а нарочито одговорности огранака или филијала, имајући у виду да није дефинисано да ли и они морају да испуњавају услове који се тичу почетног фонда сигурности по ЗОС.

Питање пословања страних осигуравајућих друштава на територији домаће земље је актуелно, не само са становишта прилагођавања националног законодавства праву Европске уније (даље: ЕУ), већ и са становишта начина и облика обављања делатности осигурања од стране тих организација уопште, јер страна осигуравајућа друштва не морају бити само из земаља ЕУ. То питање се може поставити и код примене ЗОС. Обзиром да наша земља жели да прилагоди своје законодавство законодавству ЕУ, ово питање је више него актуелно.

ЕУ је у овој области постепено дошла до решења, која су, са појединим изузецима, прихваћена у већини законодавстава чланица ЕУ. Та решења су последица дефинисања примарних циљева на нивоу функционисања тржишта ЕУ, у које спада и делатност осигурања.

1 Закона о осигурању Републике Србије (Сл. гласник Р. Србије, бр. 55/04, 70/04-исправка, 61/05, 61/05-др. закон, 85/05-др. закон, 101/07, 63/09-УС, 107/09).

2 Закон о обавезном осигурању у саобраћају Републике Србије (Сл. гласник Р. Србије, бр. 51/09).

Кретање капитала и становништва поставило је, као императив, другачије регулисање питања статуса осигуравајућих друштава у ЕУ. То се посебно односи на могућност обављања делатности од стране осигуравајућих друштава основаних у земљи чланици ЕУ у другим земљама ЕУ. ЕУ је поставила правила, која су дефинисана у више посебних аката донесених у оквиру ЕУ, а исто тако, дефинисани су и принципи, који су прихваћени у законодавствима земаља ЕУ, па и у законодавствима бивших република СФРЈ, без обзира да ли су чланице ЕУ или не. Непосредно пословање једног осигуравајућег друштва из земље ЕУ на територији друге државе ове организације, представља главни циљ делатности осигурања на тржишту ЕУ. Но, дефинисани су и други облици пословања у области осигурања, пре свега, оснивање филијала или других сличних облика у државама ЕУ.

Осим законодавству наше земље у овој области, посветићемо пажњу и законодавству ЕУ, као и законодавствима појединих земаља у нашем суседству који детаљније регулишу ову материју. Неке од њих су чланице ЕУ, а неке нису. Кад је у питању одговорност филијала или огранака страних осигуравајућих друштава, нарочита пажња ће бити усмерена ка законодавству Републике Хрватске.

І Уопште о филијалама

Статус филијале у једној држави, зависи од правног система те државе. То значи, да питање статуса филијале у једној земљи, односно да ли филијала има статус правног лица или не, зависи од регулисања материје у тој земљи. То питање је веома битно, јер, као што смо рекли, статус филијале може произвести многе последице, које се огледају, између осталог, и кроз испуњење обавеза тог субјекта према трећим лицима, односно, тада се поставља питање одговорности оснивача филијале, односно субјекта са седиштем у иностранству. Од правног система те земље, зависиће и да ли ће се за оснивање филијале у иностранству, тражити испуњење услова, као и за оснивање осталих правних лица – предузећа.

Ако би ово питање анализирали са становишта елемента иностраности, односно Међународног приватног права, видели би да члан 17 Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља (даље: Закон о МПП),³ дефинише припадност правног лица по праву државе, по коме је оно основано. То значи да се у тој земљи налази и седиште тог правног лица. Са друге стране, може се десити да правно лице има

3 Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља (*Сл. лист СФРЈ*, бр. 43/82, 72/82, *Сл. лист СРЈ*, бр. 46/96).

стварно седиште у другој држави, како дефинише Закон о МПП. У том случају, ако правно лице има стварно седиште у другој држави, а не у оној, у којој је основано и по праву те друге државе има њену припадност, сматраће се правним лицем те државе. Правила, која су дефинисана за одређивање државне припадности правног лица су различита од земље до земље. Ипак, издвајају се два. Једно се односи на оснивање и регистровање правног субјекта у земљи у којој ће имати и седиште. Друго се односи на стварно седиште, односно на место у коме се обавља главна делатност или већина делатности тог правног субјекта. Иста правила, која одређује и Закон о МПП.

Да ли филијала мора имати државну припадност земље у којој обавља своју делатност, односно у којој је основана? Мишљења смо да мора, иако се овде мора поставити питање, које се односи на немогућност извршавања обавеза према трећим лицима, односно питање стечаја. Али, и питање државне припадности и питање покретања стечајног поступка, зависи, опет, од законодавног система земље у којој се она оснива.

1. Филијале осигуравајућих друштава

Кад говоримо о филијалама осигуравајућих друштава, интересоваће нас једино филијале страних осигуравајућих друштава, односно могућност пословања тих друштава оснивањем филијала на домаћој територији. У вези са тим, чињеница да филијала, пословна јединица, пословница или неки други сличан облик, може обављати делатност осигурања на територији друге земље, поставља питање статуса тог субјекта. Поновимо, да ли је она правно лице или не? То је питање које се више пута поставља, али је најзначајније. Затим, да ли се на територији друге земље филијала оснива по прописима који су предвиђени за оснивање осигуравајућих друштава или по посебним прописима? Уколико законодавство државе, у којој се оснива филијала предвиђа посебне прописе за исто, поставља се питање које посебне услове филијале морају да испуне да би обављали делатност осигурања? На крају, које врсте уговора о осигурању филијале могу да закључују у другој земљи.

Одговори на ова питања зависе од правног система земље, у којој се оснива филијала. Међутим, можемо рећи да филијала мора имати статус правног лица, ако је уписана у судски регистар, ако има свој рачун у пословној банци или другој институцији, као и ако има самосталност у односу на осигуравајуће друштво у другој земљи. Значи, битан је статус филијале у односу на страном осигуравајуће друштво, односно, да ли је у зависном односу или не (мора се водити рачуна и о постојању односа друштва кћери према матичном друштву). Услови, по којима се филијала оснива на територији друге земље, ако је она правно лице, морају бити

исти или слични са условима оснивања посебног осигуравајућег друштва, да би могла да обавља делатност осигурања. Осим тога, посебни услови су, такође, предмет законодавства земље оснивања филијале. Кад су у питању уговори о осигурању, које филијала може закључити, морамо имати у виду да многе земље дозвољавају да се филијале баве или само животним или само неживотним осигурањем. У том смислу су донете и Директиве ЕУ, о којима ће бити речи.

Нас ће више интересовати оснивање и статус филијала страних осигуравајућих друштава и обављање делатности осигурања преко њих, али поновимо, страно осигуравајуће друштво, по решењима у ЕУ, може обављати своју делатност и непосредно у другој земљи чланици. У сваком случају, право ЕУ је, у области осигурања, омогућило слободно обављање ове делатности и слободно коришћење услуга, које произлазе из тога.

II Регулисање рада огранака страних осигуравајућих друштава у домаћем законодавству

По ЗОС, у садашњем тренутку, пословима осигурања се на територији Републике Србије могу бавити само осигуравајућа друштва са седиштем у нашој земљи.⁴ По ЗОС, као и по другим законима, предвиђена су два статусна облика за обављање делатности осигурања, а то су акционарско друштво за осигурање и друштво за узајамно осигурање. Међутим, страна правна и физичка лица могу, једино оснивати акционарска друштва за осигурање, под условима предвиђеним у ЗОС и под условом узајамности. Исто тако, страна правна и физичка лица могу улагати средства у постојеће акционарско друштво за осигурање на домаћој територији.⁵ Када је у питању оснивање друштва за узајамно осигурање, ЗОС наводи да ово друштво могу основати физичка и правна лица,⁶ не спомињући страна, тако да можемо закључити да ово осигуравајуће друштво могу оснивати само домаћа лица.

Но, по поменутих изменама ЗОС, делатност осигурања обавља друштво за осигурање које је добило дозволу надлежног органа за обављање те делатности, као и огранак страног друштва за осигурање које је, такође, добило дозволу истог органа.⁷ Ниједна друга одредба ЗОС није посвећена обављању послова осигурања од стране огранка страног осигуравајућег друштва. Осим тога, ниједна одредба ЗОС није

4 Члан 23, ст. 1 ЗОС.

5 Члан 26, ст. 2 ЗОС.

6 Члан 61 ЗОС.

7 Члан 3, ст. 1 ЗОС.

посвећена ни одговорности тих огранака у бављењу наведене делатности. То је и најважније питање. Но, тиме се баве друга законодавства. Напомињемо, још једном, наведена одредба ће се примењивати пет година након приступања наше земље Светској трговинској организацији. Поставићемо на овом месту питање: због чега наш законодавац није сачекао наведени тренутак и тада изменио ЗОС или донео нови закон у овој области?

1. Обављање послова осигурања од аутоодговорности од стране осигуравајућих друштава из Европске уније, односно других страних држава

ЗОБОС, који је донесен 2009. године, одређује, такође, да огранци страних осигуравајућих друштава могу обављати послове осигурања аутоодговорности на територији наше земље. Али, ЗОБОС одређује да то могу учинити и директно страна осигуравајућа друштва, преко именованих представника. Наиме, осигуравајућа друштва из земаља Европске уније, као и из осталих страних држава могу обављати наведену делатност. ЗОБОС дефинише да су то друштва која, по ЗОС, могу обављати послове обавезног осигурања на територији Републике Србије. Осим тога, ЗОБОС дефинише да страна осигуравајућа друштва, као и огранци страних осигуравајућих друштава морају бити чланови Удружења осигуравача. Не само то, ЗОБОС одређује да се на њих примењује члан 75 Закона. Није јасно, зашто је наведен наведени члан, осим ако је у питању техничка грешка. Наиме, члан 75 ЗОС, као ни члан 75 ЗОБОС се не односе на било шта што има везе са наведеним.

Као што је речено, страном осигуравајуће друштво, осим преко огранка, може директно обављати послове осигурања преко именованог представника који има седиште, односно, пребивалиште у Републици Србији. Његово име и остали подаци морају бити прослеђени Народној банци Србије и Удружењу осигуравача. Именовани представник у име и за рачун страног осигуравајућег друштва, као и огранка, обрађује одштетне захтеве и исплаћује штете оштећеним лицима, заступа осигуравајуће друштво пред судовима и надлежним органима у Републици Србији. ЗОБОС наводи да именовани представник може обављати и послове овлашћеног представника за одлучивање о одштетном захтеву. Међутим, из наведеног можемо закључити да се, ипак, не могу изједначити ова лица.

Критике оваквом начину регулације овог питања стоје. Њих има више. Оне се могу дефинисати кроз следећа питања упућена законодавцу: 1) Зашто је у ЗОБОС одређено да страна осигуравајућа друштва

могу директно обављати послове обавезног осигурања, преко именованог представника, а да то није регулисано у ЗОС? 2) Зашто је у ЗОБОС одређено да именовани представник може вршити наведене послове и у име огранка страног осигуравајућег друштва, ако је огранак, већ регистрован за обављање ових послова? То може бити само овлашћени представник за одлучивање о одштетном захтеву, а видели смо да се не ради о истом лицу? 3) Због чега није ближе дефинисан именовани представник, да ли се ради о физичком или правном лицу или те послове могу обављати и једни и други? У вези са наведеним, како ће се остварити накнада штете, односно како ће именовани представник вршити плаћање штете и ко даје гаранције оштећеним лицима у овој ситуацији? Да ли је то Удружење осигуравача, Гарантни фонд или Народна банка Србије, односно држава? 4) Због чега ни у ЗОБОС није одређена одговорност огранака страних осигуравајућих друштава, ако то већ није учињено у ЗОС? и 5) Од ког датума ће се примењивати одредба члана 60 ЗОБОС, имајући у виду да је ЗОС дефинисао наведено? Због чега одредбе ЗОБОС и ЗОС, у овом смислу, нису усклађене?

III Статус страних осигуравајућих друштава у земљама ЕУ

Осигуравајућа друштва, која имају седиште у било којој чланици ЕУ, могу слободно обављати делатност осигурања у било којој другој земљи чланици ЕУ, без оснивања филијала, пословница, агенција, итд. Значи, та друштва могу закључивати уговоре о осигурању у другој земљи чланици, непосредно, без испуњења неких посебних услова, ако су добили дозволу за обављање те делатности у матичној земљи, која је, такође, чланица ЕУ. Разликујемо два периода у регулисању ове материје. Први период везан је за време од 1975. до почетка деведесетих година прошлог века. У том периоду, осигуравајуће друштво, које има седиште у земљи чланици ЕУ, могло је да у другој земљи чланици оснује друштво, самостални правни субјект. Радило се, значи, о испуњењу услова, који су законом предвиђени за оснивање осигуравајућег друштва или неког другог облика (филијале, пословнице и сл.) на територији домаће земље – земље оснивања. Други период везујемо за време после 1992. године, односно период, у коме је осигуравајућим друштвима допуштено да слободно одлучују о томе да ли ће делатност осигурања обављати директно или ће то чинити преко отвореног друштва у другој земљи чланици. Значи, осигуравајућа друштва су добила избор, али само у оквиру земаља чланица ЕУ.⁸

8 Бараћ, *Осигурање у оквиру Споразума о стабилизацији и придруживању*, СОРС, Сарајево, јун 2001, стр. 12.

Код осигурања, мере Првог стадијума чине три Директиве ЕУ: 1) Директива Савета ЕУ бр. 73/239/ЕЕС од 23. јула 1973. године о усклађивању закона, уредби и административних одредби у вези са пословањем у области директног осигурања, осим животног осигурања;⁹ 2) Директива Савета ЕУ бр. 79/267/ЕЕС од 5. марта 1979. године о усклађивању закона, уредби и административних одредби у вези са пословањем у области директног животног осигурања;¹⁰ и 3) Директива Савета ЕУ бр. 91/674/ЕЕС од 19. децембра 1991. године о годишњим и консолидованим извештајима друштава за осигурање.¹¹ Прве две Директиве чине основ. Најважнији циљ тих Директива, јесте омогућавање обављања делатности директног осигурања. Било је потребно створити правни оквир, који би омогућавао да осигуравајућа друштва из једне земље чланице ЕУ обављају своју делатност у другој земљи чланици по прописима, које одређује та земља домаћин, уз што једноставнији поступак оснивања филијале или неког другог облика. Један од захтева из Директива је и одвојено обављање делатности животног осигурања.

Две Директиве, које су донесене у оквиру Другог стадијума су следеће: 1) Директива Савета ЕУ бр. 92/49/ЕЕС од 18. јуна 1992. године (као измена Директива бр. 73/229/ЕЕС и бр. 88/357/ЕЕС) о усклађивању закона, уредби и административних одредби у вези са пословањем у области директног осигурања, осим животног осигурања;¹² и 2) Директива Савета ЕУ бр. 92/96/ЕЕС од 10. новембра 1992. године (као измена Директива бр. 79/267/ЕЕС и бр. 90/619/ЕЕС) о усклађивању закона, уредби и административних одредби у вези са пословањем у области директног животног осигурања.¹³ Но, ову Директиву је заменила Директива Европског Парламента и Савета бр. 2002/83/ЕС у вези са животним осигурањем.¹⁴ Други стадијум омогућава мерама, које су

9 First Directive 73/239/EEC on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to the taking – up and pursuit of the business of direct insurance other than life assurance (OJ L 228, 16.8.1973).

10 First Directive 79/267/EEC on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to the taking –up and pursuit of the business of direct life assurance (OJ L 63, 13.3.1979).

11 Council Directive 91/674/EEC on the annual accounts and consolidated accounts of insurance undertakings (OJ L 374, 31.12.1991).

12 Council Directive 92/49/EEC on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to direct insurance other than life assurance and amending Directives 73/239/EEC and 88/357/EEC (third non-life insurance Directive) (OJ L 228, 11.8.1992).

13 Council Directive 92/96/EEC on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to direct life insurance and amending Directives 79/267/EEC and 90/619/EEC (third life assurance Directive) (OJ L 360, 9.12.1992).

14 Directive 2002/83/EEC of the European Parliament and of the Council concerning life assurance (OJ L 345, 19.12.2002).

његов садржински део, осигуравајућим друштвима да могу слободно да одлучују о томе, да ли ће на територији друге земље чланице, делатност осигурања обављати директно, без оснивања филијале или другог сличног облика или путем оснивања филијала. Те мере омогућују да надзорни органи земаља чланица ЕУ директно комуницирају.

Осигуравајућа друштва у земљама ЕУ морају имати заједничке карактеристике, које се огледају у условима за оснивање, одређивању врсте и порекла капитала, којим се та друштва оснивају, самим облицима пословања у овој области, као и у могућности оснивања и положаја филијала или подружница у земљама чланицама. Основни циљ уједначавања правила, јесте могућност да држављани земаља чланица ЕУ слободно користе услуге осигурања у било којој земљи чланице. Интеграција у ЕУ подразумева потпуно прихватање правног система те организације, а самим тим и слободно обављање делатности осигурања на тржишту ЕУ.¹⁵ Ипак, Директиве ЕУ се директно, још увек не баве, унификацијом правила за оснивање и дефинисање положаја осигуравајућих друштава, али су поставиле основ за то.

1. Одлив финансијских средстава и ограничења

Ако страном осигуравајућем друштву из земље чланице ЕУ врши делатност осигурања директно, може се појавити проблем одливања финансијских средстава у матичну земљу тог друштва. Многе земље, кандидати за улазак у ЕУ, могу поставити одређена ограничења за одлив тих средстава. Тада се може појавити проблем везан за пословање страног осигуравајућег друштва. Ипак, сматра се да земље кандидати могу укинути та ограничења везана за одлив средстава у матичну земљу осигуравајућег друштва у три корака. Први корак се састоји у укидању ограничења, која се тичу реосигурања, тако да треба омогућити директно реосигурање у иностранству. Други корак се везује за укидање ограничења код неживотних осигурања, обухватајући при томе, и поморска, као и транспортна осигурања. Трећи корак се односи на укидање ограничења код животних осигурања.¹⁶ Пружање услуга осигурања се, у овом погледу, може дефинисати и као кретање капитала, обзиром да у себи обухвата управљање и активом и пасивом осигуравајућег друштва.

15 J. Story, I. Walter, *Political economy of financial integration in Europe*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 1997, стр. 265.

16 Бараћ, *нав. дело*, стр. 9.

IV Регулисање рада огранака (филијала) страних осигуравајућих друштава у појединим земљама

Већина земаља у суседству регулише рад огранака (филијала) страних осигуравајућих друштава. Осврнућемо се на законодавство Републике Хрватске која, још увек, није постала чланица ЕУ, затим на законодавство Републике Словеније, која јесте чланица ЕУ, али је и бивша република СФРЈ (као и Хрватска) и на законодавство Републике Бугарске, која је постала члан ЕУ 2007. године.

1. Хрватска

Закон о осигурању Хрватске (даље: ЗОСХ)¹⁷ дефинише да осигуравајућа друштва, на територији Републике Хрватске, могу оснивати домаћа и страна физичка и правна лица. Међутим, под страним лицима, хрватско законодавство подразумева две врсте страних субјеката. ЗОСХ дефинише страну земљу, као земљу ван ЕУ¹⁸ и државу чланицу, под којом подразумева државу из ЕУ.¹⁹ Практично, овом одредбом се одређује и другачији статус субјеката који долазе из земље чланице ЕУ или из неке друге земље. Такође, ЗОСХ дефинише да је швајцарско осигуравајуће друштво правно лице, које је за послове осигурања у Хрватској добило дозволу надлежног надзорног органа.²⁰ Значи, посебно се одређује статус страног осигуравајућег друштва, које долази из Швајцарске, тако да је, чак, и посебна одредба посвећена томе. Предвиђено је да страна осигуравајућа друштва, која нису из земаља чланица ЕУ, могу оснивати своје филијале (подружнице) у Хрватској под условима предвиђеним у ЗОСХ, као и уз подношење прописане документације. Ти услови су следећи: а) послове осигурања филијале морају да воде, најмање, два лица која су овлашћена да заступају осниваче; б) филијала мора да буде кадровски и технички оспособљена; в) филијала мора да располаже са депонованим средствима у износу од једне половине износа оснивачког капитала, који је предвиђен у ЗОСХ; г) филијала мора да располаже на територији Хрватске са имовином у вредности од једне половине гарантног капитала који је прописан у ЗОСХ. У вези са тим, филијала мора да депонује и износ као јемство за плаћање обавеза из уговора закључених на територији Хрватске.²¹

17 Закон о осигурању Републике Хрватске (*Народне новине*, бр. 151/05, 87/08, 82/09).

18 Члан 5, ст. 1 ЗОСХ.

19 Члан 4, ст. 1 ЗОСХ.

20 Члан 5, ст. 4 ЗОСХ.

21 Члан 86, ст. 2 ЗОСХ.

Осигуравајућа друштва из земаља чланица ЕУ могу послове осигурања на територији Хрватске обављати непосредно или преко филијале.²² Ова одредба је у складу са циљевима унутрашњег тржишта осигурања ЕУ.

Видимо да хрватски законодавац на детаљан начин уређује не само разлику између осигуравајућих друштава која долазе из различитих страних земаља (мислимо, пре свега, на чланице и нечланице ЕУ), већ и одговорност филијала страних осигуравајућих друштава која морају да испуне, пре свега, услове који се тичу новчаног капитала са којима морају да располажу у обављању послова осигурања на територији Хрватске.

2. Словенија

У Словенији, као чланици ЕУ, осигуравачи из земаља чланица ЕУ, могу обављати делатност осигурања, односно, закључивати уговоре о осигурању без основаних филијала или преко њих. Одредбе Закона о осигурању (Закона о заваровалништву) се примењују и на наведене уговоре о осигурању. Значи, за осигураника је свеједно да ли ће уговор о осигурању закључити са домаћим или страним осигуравачем из земље ЕУ.²³ Када осигуравачи из земаља чланица ЕУ оснивају филијалу у Словенији, тада о томе морају обавестити Агенцију за надзор преко органа за надзор земље чланице ЕУ, где осигуравач има седиште. То обавештење мора садржати списак осигурања, којима ће се та филијала бавити, као и обим тих послова, посебно за сваку врсту осигурања. Надзорни орган седишта осигуравајућег друштва мора, такође, доставити изјаву о капиталу друштва (који је прописан законом седишта тог друштва).²⁴ Осим тога, надзор над радом филијале врши надзорни орган земље чланице, односно, земље где је седиште друштва и он има исти положај на територији Словеније, као и домаћи надзорни орган. Значи, страни субјект, у овом случају, надзорни орган, се изједначава са домаћим. Наравно, Словенија разликује филијале осигуравајућих друштава из других земаља – нечланица (у односу на друштва из земаља ЕУ) и за њихово оснивање одређује посебна правила. Наиме, страно осигуравајуће друштво из земље, која није чланица ЕУ, мора добити дозволу од Агенције за надзор осигурања и мора обезбедити минимални гарантни капитал у висини једне половине капитала, који је одређен за оснивање осигуравајућег друштва. Такође, филијалу морају водити два

22 Члан 82, ст. 1 ЗОСХ.

23 Ш. Ивањко, „АКТУЕЛНА ПИТАЊА ОСИГУРАЊА НАКОН СТУПАЊА РЕПУБЛИКЕ СЛОВЕНИЈЕ У ЕВРОПСКУ УНИЈУ“, *Зборник радова – Привреда и право осигурања у транзицији*, Саветовање Палић, 2004, стр. 121.

24 Ш. Ивањко, *Осигурање у Словенији*, СОРС, Сарајево, 2004, стр. 7.

заступника, који морају да испуне све услове, као и чланови управног одбора домаћег осигуравајућег друштва. Надзор над радом филијале врши домаћа Агенција, на основу домаћих прописа. На крају, кад су у питању филијале швајцарских осигуравајућих друштава, оне морају имати дозволу Агенције за надзор осигурања, али не морају да положе гарантни капитал приликом оснивања. Као што се види, ради се о преузимању мерила, која су дефинисана у земљама ЕУ.²⁵

3. Бугарска

Треба, у овој области, споменути и земљу, која је првог дана 2007. године, постала члан ЕУ, а то је Бугарска. Наиме, бугарски законодавац дефинише да страни осигуравач, који је регистрован за обављање делатности осигурања, у једној или више земаља чланица ЕУ, може обављати исту делатност и у Бугарској.²⁶ Страни осигуравач мора имати дозволу Комисије за финансијски надзор за обављање наведене делатности. По бугарском законодавству, предвиђена је и могућност регистровања филијале или представништва, уопште, тако да страном лице може регистровати филијалу или представништво, ако је за обављање своје делатности регистровано у матичној земљи. Филијала мора бити регистрована код надлежног бугарског регионалног суда. Такође, у Бугарској је предвиђено да страном осигуравајуће друштво може деловати у тој земљи кроз филијалу. Исто тако, предвиђено је да страном осигуравајуће друштво може обављати своју делатност и кроз друштво са ограниченом одговорношћу. Предвиђене су и суме оснивачког капитала за наведене субјекте, у зависности да ли ће се бавити животним или имовинским осигурањем, односно реосигурањем или свим наведеним облицима осигурања. Суме оснивачког капитала морају бити депоноване код бугарске Централне банке. Филијала страног осигуравајућег друштва у Бугарској мора имати заступника, који има регистровано пребивалиште у тој земљи.²⁷

V Закључак

Прилагођавање законодавству ЕУ у области осигурања, требало би да представља не само императив, већ и неумитан и неопходан процес приближавања овој организацији. Много је важније да у домаћем законодавству буду дефинисани сви институти, који ће допринети и ефикас-

25 Ш. Ивањко, *Осигурање у Словенији*, стр. 8.

26 Business opportunities in Bulgaria, The Bulgarian chamber of commerce and industry, доступно на адреси: www.bcci.bg/law/basic/bussines_in_bulgaria.htm.

27 *Ibidem*.

ности правног система и развоју осигурања. Могућност да осигуравајућа друштва из земаља чланица ЕУ слободно обављају послове осигурања у другим земљама ЕУ је последица самог дефинисања циљева тржишта ове организације. Друго, чињеница да осигуравајућа друштва могу основати филијалу у другој земљи ЕУ, само је корак ка уједначавању правила која се односе на вршење делатности осигурања. Но, овакво регулисање производи и последице, које се, пре свега, огледају, у испуњењу обавеза према трећим лицима, односно, у случајевима, када један субјект, у овом случају, осигуравајуће друштво или филијала тог друштва не буду у могућности да врше своје обавезе. Тада, у случају инсолвентности, треба дефинисати статус филијале. Да ли она представља самостално правно лице, организациону јединицу страног осигуравајућег друштва или заступништво тог друштва. У овом моменту, неизвесно је када ће Србија постати чланица ЕУ. Због тога треба анализирати могућност да осигуравајућа друштва из свих или појединих земаља чланица ЕУ могу слободно обављати своју делатност у Србији. Исто тако, треба омогућити и осигуравајућим друштвима из других земаља исте или сличне услове пословања на нашој територији.

Да би се то остварило, наш законодавац ће другачије морати да регулише ову материју, односно мораће да детаљније уреди статус филијала страних осигуравајућих друштава, као и да усклади одредбе различитих законских аката који регулишу ову област. То сад није случај са ЗОС и ЗОБОС.

Vladimir ČOLOVIĆ, PhD

Senior Research Associate, Institute of Comparative Law, Belgrade

RESPONSIBILITY OF THE BRANCHES OF FOREIGN INSURANCE COMPANIES

Summary

The amendments to the Act on Insurance of the Republic of Serbia stipulate that foreign insurance companies will be able to carry out insurance activities through the branches on the territory of our country. This provision will apply after the expiration of 5 years of our country's accession to the WTO (World Trade Organization). Similarly, the Act on Compulsory Insurance in the Traffic of the Republic of Serbia also predicts that the branches of foreign insurance companies would be able to perform this activity on the territory of Serbia,

but it will also be able to make foreign insurance companies directly, through appointed representatives in our country. The countries in the neighborhood regulate this matter in a more detailed way predicting the responsibility branches (subsidiaries) of foreign insurance companies, that our legislation does not. On the other side, the European Union law in the topic of insurance consists of special rules for the status of the foreign insurance companies in the member states of this organization. The EU law is making difference between foreign insurance companies from EU member states and foreign insurance companies from the other countries. The foreign insurance company from the EU member state can performe insurance activity directly or through the branch office.

Key words: *insurance company, branch (branch office), compulsory insurance, responsibility, European Union, directives.*